

Številka: IPP 0070-6/2023-53
Ljubljana, 15. 11. 2023
EVA 2023-3340-0012
GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE Gp.gs@gov.si
ZADEVA: Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine – predlog za obravnavo – Novo gradivo št. 1
1. Predlog sklepov vlade: Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji... pod točko ... sprejela naslednji <p style="text-align: center;">SKLEP</p> <p>Vlada Republike Slovenije je določila besedilo predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine in ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije.</p> <p style="text-align: right;">Barbara Kolenko Helbl GENERALNA SEKRETARKA</p> <p>Sklep prejmejo:</p> <ul style="list-style-type: none">– Državni zbor Republike Slovenije– Ministrstvo za kulturo– Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo <p>Priloga:</p> <ul style="list-style-type: none">– predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine
2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:
/
3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:
<ul style="list-style-type: none">– Lenart J. Kučič, svetovalec za medije, Kabinet ministrice,– Magda Stražišar, sekretarka, vodja Službe za slovenski jezik,– Irena Grahek, analitičarka, Služba za slovenski jezik,– Branko Jezovšek, sekretar, Direktorat za medije.
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:

4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:

- dr. Asta Vrečko, ministrica,
- mag. Marko Rusjan, državni sekretar,
- Lenart J. Kučič, svetovalec za medije, Kabinet ministrice,
- Magda Stražišar, sekretarka, vodja Službe za slovenski jezik.

5. Kratak povzetek gradiva:

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS) je bil sprejet leta 2004 in dopolnjen z manjšimi popravki leta 2010. Od zadnje spremembe zakona je minilo že več kot deset let, medtem pa se je zelo spremenila družbena stvarnost, predvsem na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij, ki močno vplivajo tudi na rabo slovenskega jezika.

Zakonodajalec pred skoraj dvajsetimi leti ni mogel predvideti tehnologij in storitev, ki so danes ključne za dostop do storitev informacijske družbe, kulturnih in medijskih vsebin, elektronskih storitev javne uprave (zdravja, davkov ...) ter do večine drugih informacij, ki jih državljani zbirajo, ustvarjajo in širijo prek digitalnih platform. Prav tako še niso bile razširjene pretočne storitve na zahtevo, ki jih globalni ponudniki tržijo po celotni Evropski uniji, a večinoma niso na voljo v slovenskem jeziku.

Omenjene tehnologije so zato med uporabniki in strokovno javnostjo v zadnjih letih odprle več vprašanj, ali sedanji Zakon o javni rabi slovenščine sploh še zagotavlja ustrezno zaščito slovenskega jezika tudi v digitalnem okolju, saj to področje v praksi ni urejeno.

Nekatere video storitve na zahtevo, med katerimi sta najbolj znana Netflix in Disney+, sta sicer na voljo tudi slovenskim uporabnikom, a ne ponujata izbire slovenskega jezika, kar na drugi strani že dolgo omogočajo nekateri drugi tuji ponudniki podobnih vsebin (HBO). Računalniški operacijski sistem Windows je bil poslovenjen že pred skoraj tridesetimi leti, uporabniki so poslovenili večino najbolj priljubljenih odprtokodnih programov in operacijskih sistemov (Linux, Mozilla ...) podjetje Apple pa kljub vse večjemu številu slovenskih uporabnikov zlasti med pametnimi mobilniki iPhone ni poslovenil svojih operacijskih sistemov in storitev.

Podobno je med proizvajalci osebnih avtomobilov, bele tehnike, zabavne elektronike in nekaterih drugih naprav, namenjenih množičnemu trgu, ki prav tako omogočajo dostop do medijskih in kulturnih storitev ter storitev informacijske družbe. Dodatne nejasnosti je prinesla konvergenca: združevanje nekoč ločenih vsebin in storitev na eni elektronski komunikacijski napravi (osebni računalnik, pametni mobilnik ...), ki je zabrisala razmejitev med javno in zasebno rabo jezika. Zato že dalj časa prihaja do težav pri interpretaciji nekaterih členov ZJRS, zlasti 14. in 20. člena, posledično pa tudi do neusklajenih mnenj in odzivov ter (ne)ukrepanja organov, ki so pristojni za izvajanje ZJRS.

Na pobudo Ministrstva za kulturo je bila lani ustanovljena Medresorska delovna skupina za pripravo novele Zakona o javni rabi slovenščine (28. 9. 2022 in razširjena 23. 11. 2022), v kateri so poleg predstavnikov Ministrstva za kulturo (Kabineta ministrice, Direktorata za medije in Službe za slovenski jezik) še predstavniki Inšpektorata za kulturo in medije, Tržnega inšpektorata, Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport ter Ministrstva za digitalno preobrazbo.

Delovna skupina je iz izkušenj z uporabniki in na podlagi ugotovitev ob izvajanju inšpekcijskega nadzora ugotovila, da so ponekod v besedilu zakona potrebne bolj natančne in jasne opredelitve. Ni namreč enotne razlage, kaj danes obsega pojem javna raba jezika in kateri členi se nanašajo na govorne vmesnike in operacijske sisteme, ki so ključni za dostop do kulturnih in medijskih storitev ter storitev informacijske družbe. Prav tako ni dovolj jasna pristojnost posameznih inšpektoratov za nadzor nad določbami ZJRS.

Vse to so razlogi za prenovo ZJRS, pri čemer je osnovno vodilo zaščita slovenščine ter uporabnikom slovenščine omogočiti tudi neoviran dostop do informacijske družbe. Poglavitne rešitve v predlogu zakona obsegajo definicijo javne rabe slovenščine, dopolnitev ZJRS z določbami (členi), ki pokrivajo

novе vsebine v družbi in na trgu na jezikovnem področju (in so usklajene z uredbami in direktivami EU), ter prenovо določb о inšpekcijskem nadzoru in kazenskih določb.

Novо gradivo št. 1 vsebuje naslednje popravke:

- v točki II. BESEDILO ČLENOV se v prehodnih določbah v prvem odstavku 11. člena predloga zakona besedilo »v enem letu« nadomesti z besedilom »v 18 mesecih«, besedilo »v dveh letih« pa z besedilom »v 30 mesecih«;
- v točki III. OBRAZLOŽITEV se pri obrazložitvi k 11. členu v prvem odstavku besedilo »v enem letu« nadomesti z besedilom »v 18 mesecih«, besedilo »v dveh letih« pa z besedilom »v 30 mesecih«.

Popravki so bili pripravljeni na podlagi upoštevanja pripomb Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport. V dodatnem usklajevanju je bilo ugotovljeno, da je potrebno določiti nekoliko daljše prehodno obdobje za začetek uporabe prvega odstavka 15.a člena zakona. S tem se bo zagotovil zadosten čas za prilagoditev elektronskih naprav in odpravilo tveganje za nastanek morebitne gospodarske škode.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	DA
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	DA
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none">– nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja– razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna– razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij	NE

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

/

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1		
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje):				
<ul style="list-style-type: none"> – prihodkov državnega proračuna in občinskih proračunov, – odhodkov državnega proračuna, ki niso načrtovani na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov, – obveznosti za druga javnofinančna sredstva (drugi viri), ki niso načrtovana na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov. 				
II. Finančne posledice za državni proračun				

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Navedejo se proračunski uporabnik, ki financira projekt oziroma ukrep; projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in proračunske postavke (kot proračunski vir financiranja), na katerih so v celoti ali delno zagotovljene pravice porabe (v tem primeru je nujna povezava s točko II.b). Pri uvrstitvi novega projekta oziroma ukrepa v načrt razvojnih programov se navedejo:

- proračunski uporabnik, ki bo financiral novi projekt oziroma ukrep,
- projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in
- proračunske postavke.

Za zagotovitev pravic porabe na proračunskih postavkah, s katerih se bo financiral novi projekt oziroma ukrep, je treba izpolniti tudi točko II.b, saj je za novi projekt oziroma ukrep mogoče zagotoviti pravice porabe le s prerazporeditvijo s proračunskih postavk, s katerih se financirajo že sprejeti oziroma veljavni projekti in ukrepi.

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

Navedejo se proračunski uporabniki, sprejeti (veljavni) ukrepi oziroma projekti, ki jih proračunski uporabnik izvaja, in proračunske postavke tega proračunskega uporabnika, ki so v dinamiki teh projektov oziroma ukrepov ter s katerih se bodo s prerazporeditvijo zagotovile pravice porabe za dodatne aktivnosti pri obstoječih projektih oziroma ukrepih ali novih projektih oziroma ukrepih, navedenih v točki II.a.

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

Če se povečani odhodki (pravice porabe) ne bodo zagotovili tako, kot je določeno v točkah II.a in II.b, je povečanje odhodkov in izdatkov proračuna mogoče na podlagi zakona, ki ureja izvrševanje državnega proračuna (npr. priliv namenskih sredstev EU). Ukrepanje ob zmanjšanju prihodkov in prejemkov proračuna je določeno z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna.

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

/

Kratka obrazložitev:

Gradivo nima finančnih posledic.

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:

- pristojnosti občin,
- delovanje občin,
- financiranje občin.

NE

Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:

- Skupnosti občin Slovenije SOS: NE
- Združenju občin Slovenije ZOS: NE
- Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: NE

Predlogi in pripombe združenj so bili upoštevani:

/

Bistveni predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani:

/

9. Predstavitev sodelovanja javnosti:

Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:

DA

Datum objave: 29. 6. 2023

V razpravo so bili vključeni:

- nevladne organizacije,
- predstavniki zainteresirane javnosti,
- predstavniki strokovne javnosti.

Mnenja, predlogi in pripombe z navedbo predlagateljev (brez navedbe fizičnih oseb, ki niso poslovni subjekti):

- Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev,
- Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti (OSSIN),
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU),
- Sindikat Glosa,
- Slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa,
- Slovenski center PEN in Slovenska matica,
- Telekom Slovenije, d. d.,
- Trgovinska zbornica Slovenije,
- Ustanova Fundacija »Bazoviški junaki in ostale žrtve fašizma«,
- Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU),
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Upoštevani so bili:

- delno.

Bistvena mnenja, predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani, ter razlogi za neupoštevanje:

- da se obveznost ponujanja storitev v slovenščini razširi tudi na ponudnike, ki nimajo sedeža v Republiki Sloveniji (razlog za neupoštevanje: ponudniki, ki nimajo sedeža v Republiki Sloveniji, niso pod jurisdikcijo Republike Slovenije, zato zakon ne more veljati za njih);
- da se v zakonu opredeli tudi pojem zasebne rabe slovenščine (razlog za neupoštevanje: zasebna raba jezika ni predmet tega zakona);
- da bi bile globe za kršitev določene glede na delež globalnih prihodkov, podobno kot pri GDPR ali DSA (razlog za neupoštevanje: krovni zakon o prekrških te možnosti ne dopušča).

10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	NE

Na podlagi pooblastila št. 1003-10/2022-3340-12
z dne 4. 9. 2023:

mag. Marko Rusjan
državni sekretar

Prilogi:

- predlog sklepa Vlade Republike Slovenije
- predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine

PRILOGA 1

Številka:

Datum:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na ... seji... pod točko ... sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine in ga pošlje v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije.

Barbara Kolenko Helbl
GENERALNA SEKRETARKA

Sklep prejmejo:

- Državni zbor Republike Slovenije
- Ministrstvo za kulturo
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo

Priloga:

- predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine

**ZAKON
O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O JAVNI RABI SLOVENŠČINE**

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS) je bil sprejet leta 2004 in dopolnjen z manjšimi popravki leta 2010. Od zadnje spremembe zakona je minilo že več kot deset let, medtem pa se je zelo spremenila družbena stvarnost, predvsem na področju informacijsko-komunikacijskih tehnologij, ki močno vplivajo tudi na rabo slovenskega jezika.

Zakonodajalec pred skoraj dvajsetimi leti ni mogel predvideti tehnologij in storitev, ki so danes ključne za dostop do storitev informacijske družbe, kulturnih in medijskih vsebin, elektronskih storitev javne uprave (zdravja, davkov ...) ter do večine drugih informacij, ki jih državljani zbirajo, ustvarjajo in širijo prek digitalnih platform. Prav tako še niso bile razširjene pretočne storitve na zahtevo, ki jih globalni ponudniki tržijo po celotni Evropski uniji, a večinoma niso na voljo v slovenskem jeziku. Omenjene tehnologije so zato med uporabniki in strokovno javnostjo v zadnjih letih odprle več vprašanj, ali sedanji Zakon o javni rabi slovenščine sploh še zagotavlja ustrezno zaščito slovenskega jezika tudi v digitalnem okolju, saj to področje v praksi ni urejeno.

Slovenskim uporabnikom so danes na voljo številne globalne medijske in video storitve na zahtevo. Nekateri ponudniki omogočajo izbiro slovenskega jezika (HBO), večina, med njima tudi najbolj znana Netflix in Disney+, pa slovenščine ne podpira (ni izbire slovenskih podnapisov, uporabniški vmesnik je v tujem jeziku). Ponudniki videa na zahtevo imajo sedeže zunaj Slovenije in zanje ne velja slovenska zakonodaja, vendar imajo med slovenskimi državljani vse več uporabnikov in uporabnic, ki priljubljenih kulturnih vsebin v njihovi ponudbi (filmov, serij, dokumentarcev, koncertov ...) nimajo možnosti spremljati v slovenščini, kar negativno vpliva na razvoj jezikovnih kompetenc. Prav tako pa te vsebine praviloma niso na voljo na drugih platformah, kar zmanjšuje možnosti izbire slovenskih državljanov.

Podobno velja za operacijske sisteme in uporabniške vmesnike, ki poganjajo veliko večino sodobnih elektronskih naprav. Računalniški operacijski sistem Windows je bil poslovenjen že pred skoraj tridesetimi leti. Uporabniki so poslovenili večino najbolj priljubljenih odprtokodnih programov in operacijskih sistemov (Linux, Android ...) podjetje Apple pa kljub vse večjemu številu slovenskih uporabnikov zlasti med pametnimi mobilniki iPhone ni poslovenil svojih operacijskih sistemov in storitev, kar nekaterim slovenskim državljanom otežuje ali onemogoča dostop do storitev informacijske družbe. Enako diskriminacijo državljanov na temelju jezika izvajajo tudi številni proizvajalci osebnih avtomobilov, bele tehnike, zabavne elektronike in nekaterih drugih naprav, saj nekatere blagovne znamke slovenščino podpirajo, druge pa ne. Na omenjenih kategorijah naprav pa so danes prav tako nameščeni operacijski in informacijski sistemi, ki niso nujni le za delovanje teh naprav, ampak uporabnikom prav tako omogočajo dostop do medijskih in kulturnih storitev ter storitev informacijske družbe.

Dodatne nejasnosti je prinesla konvergenca: združevanje некоč ločenih vsebin in storitev na eni elektronski komunikacijski napravi (osebni računalnik, pametni mobilnik ...), ki je zabrisala razmejitve med javno in zasebno rabo jezika. Zato že dalj časa prihaja do težav pri interpretaciji nekaterih členov ZJRS, zlasti 14. in 20. člena, posledično pa tudi do neuskkljenih mnenj in odzivov ter (ne)ukrepanja organov, ki so pristojni za izvajanje ZJRS.

Na pobudo Ministrstva za kulturo je bila lani ustanovljena Medresorska delovna skupina za pripravo novele Zakona o javni rabi slovenščine (28. 9. 2022 in razširjena 23. 11. 2022), v kateri so poleg

predstavnikov Ministrstva za kulturo (Kabineta ministric, Direktorata za medije in Službe za slovenski jezik) še predstavniki Inšpektorata za kulturo in medije, Tržnega inšpektorata, Ministrstva za gospodarstvo, turizem in šport ter Ministrstva za digitalno preobrazbo.

Delovna skupina je iz izkušenj z uporabniki in na podlagi ugotovitev ob izvajanju inšpekcijskega nadzora ugotovila, da so ponekod v besedilu zakona potrebne bolj natančne in jasne opredelitve. Ni namreč enotne razlage, kaj danes obsega pojem javna raba jezika in kateri člani se nanašajo na govorne vmesnike in operacijske sisteme, ki so ključni za dostop do kulturnih in medijskih storitev ter storitev informacijske družbe. Prav tako ni dovolj jasna pristojnost posameznih inšpektoratov za nadzor nad določbami ZJRS.

Vse to so razlogi za prenovo ZJRS, pri čemer je osnovno vodilo zaščita slovenščine ter uporabnikom slovenščine omogočiti tudi neoviran in nediskriminatoren dostop do informacijske družbe ter medijskih in kulturnih vsebin, ki so na voljo izključno pri globalnih ponudnikih videa na zahtevo.

Poglavitne rešitve v predlogu zakona obsegajo definicijo javne rabe slovenščine, dopolnitev ZJRS z določbami (členi), ki pokrivajo nove vsebine v družbi in na trgu na jezikovnem področju (in so usklajene z uredbami in direktivami EU), ter prenovo določb o inšpekcijskem nadzoru in kazenskih določb.

S tem bo ZJRS sledil sodobnemu času in bo z nedvoumnimi določbami podlaga za pojasnila, opozorila in tudi za ukrepanje pristojnih inšpekcijskih organov ob kršitvah predpisane javne rabe slovenščine.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

S predlaganimi spremembami ZJRS-B želi zakonodajalec razširiti določbe omenjenega zakona – in s tem varovanja slovenskega jezika – tudi v digitalno okolje, saj nekaterih določb zakona v obstoječi obliki zaradi razmaha globalnih ponudnikov elektronskih izdelkov in digitalnih storitev v praksi ni bilo več mogoče izvajati.

Predlog zakona prinaša jasnejšo opredelitev javne rabe slovenščine, ki bo pristojnim inšpektoratom omogočila izvajanje zakona na nekaterih področjih uporabe, ki so nekoč veljala za zasebna. Še zlasti to velja za elektronske naprave, ki jih poganjajo operacijski sistemi in se upravljajo prek uporabniških vmesnikov. Podpora slovenščini bo za proizvajalce določenih kategorij oziroma modelov elektronskih naprav po novem obvezna. V predlogu zakona pa je prav tako določena obveznost države, da je dolžna podpirati razvoj slovenskega jezika v digitalnem okolju in spodbujati podporo slovenščine tudi pri proizvajalcih in ponudnikih digitalnih storitev, ki niso registrirani v Republiki Sloveniji.

K izvajanju ukrepov na tem področju organe izvršilne oblasti in nosilce javnih pooblastil zavezuje tudi Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025, saj je digitalizacija slovenskega jezika ključna za njegovo dolgoročno ohranitev. Nacionalni program za jezikovno politiko zavezuje tudi k ponovni uporabi podatkov javnega sektorja, odprtost podatkov pa določa kot pomembno osnovno gradivo za proizvode in storitve z digitalno vsebino (tudi v komercialne namene).

2.2 Načela

Številne države, članice EU, imajo v nacionalnih zakonodajah sprejete različne ukrepe za zaščito jezika. Jezik lahko varujejo na ravni ustave, z različnimi področnimi zakoni ali s posebnimi jezikovnimi zakoni. Primerljivi ureditvi sledi tudi Slovenija, ki pozna vse tri oblike zakonske zaščite jezika, saj je slovenščina ena izmed ključnih prvin slovenske državnosti in nacionalne identitete.

Zgolj nacionalna zakonodaja pa ne more več zagotoviti učinkovite zaščite jezika, sploh v digitalnem okolju, saj so slovenskim državljanom na voljo tudi elektronski izdelki in digitalne storitve, ki zaradi prostega pretoka blaga in storitev znotraj EU upoštevajo načelo države izvora in jih obvezuje samo (praviloma milejša) zakonodaja države, v kateri so registrirani. Številni proizvajalci elektronskih naprav pa v Republiki Sloveniji nimajo svojega predstavnštva in niso zavezani slovenski zakonodaji,

ampak so navzoči samo preko prodajalcev in distributerjev, ki nimajo možnosti vplivati na specifikacije izdelkov. Za podporo (ali nepodporo) slovenščini se zato odločajo izključno na temelju lastnega poslovnega interesa, ki je na jezikovnem trgu z malo govorce bistveno manjši.

To pomeni, da ima Slovenija v digitalnem okolju zelo omejene možnosti pri uveljavljanju svojega nacionalnega interesa na področju jezika. Ravno zato je pri jezikih z manjšim številom govorcev in govork, kot je slovenščina, potrebno, da je omogočen ne samo prost dostop do jezikovnih virov, ampak tudi njihova dostopnost za morebitno komercialno uporabo. To pa Republika Slovenija z ukrepi aktivne jezikovne politike že uveljavlja, tako da so tujim proizvajalcem elektronskih naprav številne rešitve za vključevanje slovenščino v njihove proizvode že na voljo.

2.3 Poglavitne rešitve

– Definicija javne rabe slovenščine:

Pojem javne rabe slovenščine v dopolnjenem 2. členu (novi drugi in tretji odstavek) obsega vsako pisno, govorno ali drugače vidno, slušno ali na otip zaznavno rabo slovenščine na katerem koli nosilcu, fizičnem ali digitalnem, ki ni namenjena izključno zasebni rabi. Javna raba slovenščine obsega tudi rabo slovenščine v elektronskih komunikacijskih in digitalnih odjemalnih napravah, s katerimi uporabniki dostopajo do storitev informacijske družbe.

Z novo definicijo, ki je obstoječi zakon ne vsebuje, se odpravlja pomanjkljivost obstoječega zakona, ki je pri izvrševanju posameznih določb (npr. pri obstoječi obveznosti iz drugega odstavka 20. člena, po kateri mora biti v elektronskih komunikacijskih napravah, npr. v avtomobilih ali telefonih, omogočena izbira slovenščine) v nasprotju z resničnim namenom zakona dopuščala razlago, da se te določbe uporabljajo le, če gre za javno rabo. Z jasno opredelitvijo javne rabe slovenščine in njeno razmejitvijo od zasebne rabe se bodo zagotovili popolna jasnost in določnost zakonskih obveznosti in omejitev ter izvajanje zakona v skladu z njegovim resničnim namenom.

– Dopolnitev oz. posodobitev ZJRS z določbami, ki pokrivajo nove vsebine v družbi in na trgu na jezikovnem področju, oziroma zagotavljajo zaščito slovenščine tudi v digitalnem okolju:

Zaradi razmaha globalnih ponudnikov elektronskih izdelkov in digitalnih storitev se posameznih določb obstoječega zakona v praksi ne da več izvajati. S predlogom zakona se zato obstoječe obveznosti glede obvezne rabe slovenščine na spletnih straneh in v elektronskih komunikacijskih napravah posodablja na način, da ustrezno zajamejo tudi nove vsebine in storitve v družbi in na trgu (vsebine in storitve informacijske družbe na spletu in medijske storitve, oz. elektronske naprave, ki so namenjene dostopu do teh vsebin in storitev), s čimer se zagotavlja zaščita slovenščine tudi v digitalnem okolju.

Predlog zakona v spremenjenem 11. členu (slovenščina na spletu) določa obveznost, po kateri morajo ponudniki storitev informacijske družbe in posredniških spletnih storitev, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji, svoje vsebine in storitve ponujati uporabnikom na območju Republike Slovenije v slovenščini, razen če poslujejo izključno z uporabniki iz tujih držav.

V novem 15.a členu pa je določeno, da morajo imeti operacijski sistemi in grafični ter govorni uporabniški vmesniki v elektronskih napravah, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe in medijskih storitev ter so v prodaji na območju Republike Slovenije ali se ponujajo potrošnikom na območju Republike Slovenije, omogočeno izbiro slovenščine in uporabo slovenskega črkopisa, in sicer na način, da je funkcionalnost naprave enakovredna funkcionalnosti naprave v drugih jezikih, katerih izbiro naprava omogoča. Kategorije oziroma modeli elektronskih naprav, za katere velja obveznost glede izbire slovenščine, se bodo določili v posebnem seznamu, ki ga bo na predlog ministrstva za kulturo in v sodelovanju z relevantnimi deležniki sprejela vlada ter objavila v Uradnem listu.

– Prenova določb o inšpekcijskem nadzoru in kazenskih določb:

Določbe o inšpekcijskem nadzoru se uskladijo s področnim zakonom o inšpekcijskem nadzoru, določbe o globah pa s področnim zakonom o prekrških ter uredijo v skladu z nomotehničnimi smernicami.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona ne bo imel posledic za državni proračun in druga javna finančna sredstva.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje zakona ne bo treba zagotoviti sredstev iz državnega proračuna.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

Primerjalni pregled ureditev na področju jezikovne politike držav članic Evropske unije

Uvodne opombe

V tem dokumentu je prikazana krajša primerjava ureditev na področju jezikovne politike različnih držav članic Evropske unije ter nekaterih drugih evropskih držav. Obravnavali smo nekatere od držav, ki so sodelovale pri raziskavi Evropski jezikovni monitoring (European Language Monitor; v nadaljevanju: ELM), ki jo izvaja Evropsko združenje nacionalnih ustanov za jezik (European Federation of National Institutions for Language; v nadaljevanju: EFNIL). V okviru raziskave ELM so države podajale odgovore v zvezi s svojo jezikovno politiko, ki so bili potem zbrani in predstavljeni v okviru enotne baze podatkov, ki omogoča osnovni pregled nad jezikovno zakonodajo in jezikovnim načrtovanjem v Evropi. Za pripravo tega dokumenta smo uporabili tudi EFNIL-ov pregled evropske jezikovne zakonodaje (Language Legislation Europe; v nadaljevanju: LLE), v katerem so na kratko podane osrednje značilnosti jezikovne zakonodaje posameznih držav.

Države, ki so prikazane v tem primerjalnem pregledu, so bile izbrane na podlagi dveh meril:

- Ker je namen tega dokumenta, da predstavi kar čim več različnih zakonodajnih praks, so bile države izbrane tako, da se zagotovi raznolikost glede tega, na kateri ravni je pravno urejen status njihovega uradnega jezika (kot podano v četrti različici ELM, objavljeni leta 2019). Pri tem gre za tri ravni urejanja oziroma opredelitve uradnega jezika: 1. na ravni ustave, 2. v okviru posebnega zakona ali 3. v drugih pravnih aktih. Kot primera držav, ki – tako kot Slovenija – ustrezata vsem trem merilom, sta bili izbrani Finska in Litva. Bolgarija je ustrezala 1. in 3. merilu, Islandija pa 2. in 3. Od izbranih držav zgolj enemu merilu ustrezata Portugalska (1.) in Danska (3.).
- Drugo merilo za izbor obravnavanih držav je relevantnost v omenjenih raziskavah dostopnih podatkov za namen tega dokumenta. Iz teh je mogoče razumeti, katera področja rabe jezika so v posameznih državah pravno regulirana in kako ter kateri organi so pristojni za izvajanje in razvoj jezikovne zakonodaje.

Na podlagi navedenih meril je bilo izbranih šest držav, in sicer Finska, Litva, Bolgarija, Islandija, Portugalska in Danska. Pri obravnavi jezikovnih politik posameznih držav nas je zanimalo, katera področja rabe jezika so pravno regulirana in kako ter kateri organi so pristojni za izvajanje in razvoj jezikovne zakonodaje.

Finska

Pravna ureditev jezikovnega področja

Jezikovno področje je v finskem zakonodajnem sistemu urejeno na treh ravneh:

- Ustava določa nacionalne jezike in načelo pravice do izbire jezika.
- Zakon o jezikih določa, kako se jezikovna zakonodaja uporablja na širši ravni. Jeziku Sami daje poseben status, vezan na pravice posameznikov, ki pripadajo tej skupnosti.

- Pet posebnih predpisov ustvarja dopolnilno normativno okolje na področjih, ki so ključna za uporabo Zakona o jezikih. Konkretni načini, kako je treba uporabljati dvojezični režim, so navedeni drugje, v 35 pravnih besedilih, ki pokrivajo vse sektorje javnega življenja.

Ustava z dne 11. junija 1999

17. člen ustave z dne 11. junija 1999 določa, da sta finščina in švedščina uradna državna jezika. Enakopravnost obeh jezikov je zagotovljena v pravosodju (to je posebej navedeno) in vseh elementih javnih služb, vključno z neodvisnimi uradi in agencijami, ki poročajo organizacijam javnih služb. Organi na lokalni in državni ravni morajo obravnavati zahteve v jeziku, v katerem so bile vložene, ter dati na voljo informacije in obrazce v finščini in švedščini. Vsi finski državljani imajo torej pravico, da z javnimi organi poslujejo v enem od obeh nacionalnih jezikov. Ustava tudi določa, da so organi sami po sebi odgovorni za zagotavljanje učinkovitega izvajanja jezikovnih pravic na področju izobraževanja in družbenega življenja, da torej državljanom tega ni treba izrecno zahtevati. Poleg tega ustava navaja tri manjšinske jezike: samijski, romski in znakovni jezik.

Zakon o jezikih z dne 1. januar 2004

Namen zakona je bil zagotoviti uradni obstoj dveh nacionalnih jezikov in določiti pogoje za njun soobstoj ter uporabo. Zakon se omejuje na javno sfero in ne nadzoruje izmenjav med zasebniki. Lokalna oblast je bistven gradnik upravnega in političnega sistema na Finskem in ima zato tudi v tem zakonu pomembno vlogo pri izvajanju učinkovite dvojezičnosti. Območje lokalnih oblasti je razglašeno za uradno dvojezično in mora zagotavljati nabor storitev v dveh jezikih, takoj ko katera koli jezikovna manjšina v njem doseže vsaj 3.000 državljanov ali 8 % prebivalstva. Lokalne oblasti, ki so pristojne tudi za izobraževanje, bi morale nato zagotoviti storitve v obeh jezikih ali "na način, ki daje prednost prevajanju". Vladni svet vsaj na vsakih deset let objavi nove statistične podatke o jezikovnem statusu območij lokalnih oblasti, na podlagi katerega se nato prilagaja izvajanje te zakonodaje.

Zakon o jezikih posega tudi na preostala področja javnega življenja. Javni radio vključuje tri nacionalne švedsko govoreče postaje in pet regionalnih postaj. Na nacionalni televiziji se 10 % programov predvaja v švedščini na dveh kanalih, približno 18 ur na teden. Jezik poveljevanja v vojski je finščina, vendar mora biti v vojski vsaj en švedsko govoreči bataljon. Osrednji organi, veleposlaništva in konzulati so samodejno dvojezični. Nekateri zapori imajo dvojezične sektorje. Univerze morajo rezervirati določeno število mest za švedsko govoreče študente. Ta politika je pogosto tarča kritik, saj naj bi bila v nasprotju s konceptom enakega dostopa do študija. Da bi zagotovila učinkovito dvojezičnost, država posreduje in zagotavlja, da se določeno število zdravnikov in pravnikov izobražuje v švedščini. Te politike kvot niso bile uradno kritizirane, vendar se v javnosti o njih ostro razpravlja.

Že zgoraj omenjenih pet posebnih pravnih predpisov dodatno ureja naslednja področja, opredeljena v Zakonu o jezikih:

- Izobraževanje: izobraževalni sistem je pristojen za določanje jezikov poučevanja in diplom ter za poučevanje sodobnih tujih jezikov.
- Kultura: kulturni sektor je pristojen za urejanje rabe jezikov na radiu, v gledališčih, pri oddajanju slike, v knjižnicah, mladinskih organizacijah in športu.
- Zdravstvo: zakon o javnem zdravju določa jezikovne pravice za dostop do zdravstvenih storitev.
- Sodstvo: uporabo jezikov na področju sodnih preiskav in delovanja sodišč urejajo ustrezni zakoni na teh področjih.
- Javna uprava: predpisi, ki zagotavljajo preverjanje ravni jezikovnega znanja osebja, zaposlenega v javnih organih.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Zakon o jezikih opredeljuje okvir, v katerem se spremlja izvajanje jezikovne zakonodaje. Poleg že omenjenih predpisov, ki so v pristojnosti petih pristojnih ministrstev, zakon določa, da morajo javne službe uporabiti vse ustrezne ukrepe za zagotovitev varstva in spodbujanja nacionalne jezikovne dediščine. Vse javne organizacije so skupaj odgovorne za zagotavljanje spoštovanja zakona. Ministrstvo za pravosodje je odgovorno za spremljanje izvajanja in uporabe zakona ter pripravo morebitnih priporočil v zvezi s tem. Kadar ugotovi kršitev ali opustitev, mora predlagati korektivne

ukrepe. Vendar prisilni ukrepi niso predvideni. Načelo odgovornosti in obveščanja ima večji pomen kot morebitno sankcioniranje.

Vladni svet je pristojen za preučitev podrobnega zakonodajnega poročila o jezikovnem položaju in uporabi zakona. V ta namen je bila na Ministrstvu za pravosodje ustanovljena Skupina za jezikovne zadeve, ki izvaja spremljanje in pripravlja poročilo. Poleg tega podaja priporočila o informativnih ukrepih in ukrepih usposabljanja, potrebnih za zagotovitev pravilne uporabe zakona, in predlaga nove ukrepe za spodbujanje nacionalnih jezikov ter njihovo zaščito na mednarodni ravni. Poleg dveh nacionalnih jezikov se v poročilu obravnavajo tudi samijski in romski jezik ter znakovni jezik.

Spremljanje razvoja jezikov na Finskem je v pristojnosti Nacionalnega centra za jezikovne raziskave. Pod okriljem Ministrstva za izobraževanje je ta center, ki zaposluje približno sto ljudi, odgovoren za koordiniranje raziskav o uradnih jezikih: finskem, švedskem, samijskem, romskem ter znakovnem jeziku. Nacionalni center opravlja raziskave na področju jezikovnega prilagajanja in spremljanja razvoja jezikov (neologizmi).

Litva

Pravna ureditev jezikovnega področja

Glavne pravne določbe, ki zagotavljajo okvir za uporabo litovščine kot državnega jezika, so:

- Litovska ustava (1988, ratificirana 1992),
- Zakon o državnem jeziku (1995),
- Zakon o spremembi Zakona o statusu državne komisije za litovski jezik (2001),
- Zakon o terminološki banki ("term bank") (2003) in Metodologija terminološke banke (2004),
- Smernice za državno jezikovno politiko.

14. člen ustave določa litovščino za uradni državni jezik. To določilo je nato podrobneje izpeljano v Zakonu o državnem jeziku. Slednji ureja uporabo državnega jezika na glavnih področjih javnega življenja in določa njegov status ter pravne posledice kršitev zakona. Zakon dopolnjujejo številni podzakonski predpisi, strateški dokumenti ter zakonski in normativni akti nižje ravni, ki opredeljujejo položaj litovščine kot naslovnega (državnega) jezika in drugih jezikov, ki se uporabljajo v Litvi, ter določajo njihov status, poučevanje in uporabo v izobraževalnem sistemu ter v družbi na splošno. Namen tega zakonodajnega aparata je zagotavljanje ustrezne ureditve za ohranjanje in razvoj litovskega jezika.

Na poslovnem področju Zakon o državnem jeziku določa, da morajo vse institucije, ustanove, podjetja in organizacije, ki delujejo v Republiki Litvi, voditi dokumentacijo, računovodstvo, poročanje, finančne in tehnične dokumente v državnem jeziku. Znanje državnega jezika – pri čemer vlada določiti tri kategorije jezikovnega znanja – je obvezno za vodje, zaposlene in uradnike državnih in občinskih institucij, ustanov in služb, ki koristijo splošnemu interesu prebivalstva (tudi v zasebnem sektorju), in sicer po načelu, da ima vsakdo pravico do storitev v državnem jeziku. Vsi posli pravnih in fizičnih oseb Republike Litve potekajo v državnem jeziku, pri čemer se jim lahko priložijo prevodi v enega ali več drugih jezikov. Posli s tujimi podjetji in osebami se lahko opravljajo v državnem jeziku in drugem jeziku, ki je sprejemljiv za obe strani. Javni napisi so v državnem jeziku, vendar zakon ne prepoveduje, da bi se poleg njih uporabljali tudi drugi jeziki.

Na področju izobraževanja 11. in 12. člen tega zakona vsem državljanom zagotavljata pravico do splošnega, poklicnega in visokošolskega izobraževanja v nacionalnem jeziku po vsej Litvi. Hkrati ta zakon ureja tudi področje medijev, saj vzpostavlja pravico prebivalstva do dostopa do avdiovizualnih programov, ki so sinhronizirani ali podnaslovljeni v litovščini. Določba ne velja za tujejezične učne programe, tujo glasbo in v nekaterih primerih posebno produkcijo, ki je namenjena etničnim skupnostim. Litvanski množični mediji (tisk, televizija, radio itd.) ter vsi izdajatelji knjig in drugih publikacij morajo upoštevati norme knjižnega litovskega jezika.

Kar zadeva sfero potrošnje, je glavna pravna določba o uporabi litovskega jezika v Zakonu o varstvu potrošnikov iz leta 2007, ki se precej opira na Zakon o državnem jeziku. Med pomembnejše oziroma bolj relevantne člene sodijo:

- 3-3. člen: Potrošniki imajo pravico dobiti pravilne in temeljite informacije o prodajanem blagu ali opravljenih storitvah v državnem jeziku;

- 5-1. člen: Proizvajalec, prodajalec ali ponudnik storitev mora potrošnikom v državnem jeziku zagotoviti informacije, določene v civilnem zakoniku in drugih pravnih aktih, ter označiti blago na način, določen s pravnimi akti;
- 5-2. člen: Državni jezik je obvezen na vseh javnih zunanjih in notranjih napisih trgovskih in storitvenih prostorov, namenjenih potrošnikom, vključno z imeni trgovskih in storitvenih prostorov;
- 16-1. člen: 2. Jamstvo za kakovost mora biti v litovskem jeziku.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Zakon o državnem jeziku določa, da je za izbor jezikoslovnih usmeritev in nalog varstva državnega jezika ter potrjevanje jezikovnih norm pristojna Državna komisija za litovski jezik. Zakon o spremembi Zakona o statusu Državne komisije za litovski jezik določa pravni status komisije, njeno sestavo (17 članov s petletnim mandatom, ki jih imenuje Seimas (parlament) na predlog Odbora za izobraževanje, znanost in kulturo). Pravno je pristojnost komisije obravnavati vprašanja kodifikacije, uporabe jezikovnih norm in v zvezi z izvajanjem Zakona o državnem jeziku. Prav tako komisija vzpodbuja in finančno podpira programe za razvoj litovskega jezika, katerih namen je:

- poučevanje jezika,
- priprava in izdajanje slovarjev, vključno z dvojezičnimi in večjezičnimi terminološkimi slovarji,
- izdajanje knjig in zgoščenk v izobraževalne namene in za javno rabo,
- izdajanje slovnice, monografij in drugih jezikovnih publikacij v litovščini ter
- spodbujanje uporabnih jezikoslovnih raziskav.

Za neposredno izvajanje določb Zakona o državnem jeziku so odgovorni vodje institucij, uradov, podjetij, služb in organizacij. Inšpektorat za državni jezik, katerega pravni status je opredeljen v Zakonu o inšpektoratu za državni jezik (2001), nadzoruje izvajanje Zakona o državnem jeziku. Zakon o samoupravi določa, da v litovskih občinah javni uslužbenci lokalnih oblasti nadzorujejo javno rabo in pravilnost državnega jezika.

Bolgarija

Pravna ureditev jezikovnega področja

Bolgarščina je opredeljena kot uradni jezik že v bolgarski ustavi (3. člen). 36. člen bolgarske ustave nadalje določa, da sta: "(1) Učenje in uporaba bolgarskega jezika pravica in obveznost vsakega bolgarskega državljanca. (2) Državljan, katerih materni jezik ni bolgarski, imajo pravico do učenja in uporabe svojega jezika poleg obveznega učenja bolgarskega jezika. (3) Razmere, v katerih se uporablja samo uradni jezik, se določijo z zakonom." Bolgarščina je državni jezik v parlamentu, na sodiščih, v javni upravi, šolah in gospodarskem življenju na splošno. Učenje in uporabo bolgarščine na posameznih področjih urejajo različni pravni akti.

Temeljna načela bolgarskega izobraževalnega sistema so določena v Zakonu o nacionalnem izobraževanju, Zakonu o predšolskem in šolskem izobraževanju ter Odloku o knjižni bolgarščini. Učenje bolgarščine je obvezno za osnovne in srednje šole. V skladu z najnovejšim nacionalnim šolskim učnim načrtom pouk bolgarščine poteka v okviru kulturno-izobraževalnega študijskega predmeta Bolgarski jezik in književnost.

Bolgarščina je uradni jezik Republike Bolgarije in njena uporaba je obvezna v javni upravi. Zakon o pravosodnem sistemu določa, da vsi postopki pred organi pravosodnega sistema potekajo v bolgarščini in da se zapisniki o postopkih pišejo v bolgarščini. Vpis tujih besed ali izrazov v uradne zapisnike se lahko dovoli le, če imajo poseben pomen za obravnavano zadevo.

Obvezna raba bolgarščine je določena tudi pri prodaji določenih izdelkov na trgu. Zakon o varstvu potrošnikov tako vključuje "jezikovni predpis", ki določa, da morajo biti vsi izdelki, ki se prodajajo v Bolgariji, označeni v bolgarščini skupaj z ali ob oznaki v jeziku, ki se govori v državi, iz katere izdelek izvira. Vrsta drugih regulativnih aktov določa obveznosti po sektorjih, vključno z zagotavljanjem informacij v različnih jezikih. Zakon o zdravilih za uporabo v medicini iz leta 2007 (člen 169.2-3) določa standard, da so lahko informacije na ovojnicah in navodilih za uporabo v več jezikih, vendar mora biti eden od teh jezikov bolgarski. Vsebinske informacije v različnih jezikih mora biti enaka. Ime zdravila mora biti obvezno napisano v bolgarskem jeziku, mednarodno nelastniško ime zdravila pa mora biti napisano v skladu z ustrežno klasifikacijo Mednarodne zdravstvene organizacije.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Inštitut za bolgarski jezik, del Bolgarske akademije znanosti, je osrednja uradna ustanova, ki je odgovorna za spremljanje razvoja bolgarščine. V okviru svojega delovanja preučuje spremembe v bolgarščini, spremlja, kako se te odražajo v pisani in govornjeni besedi, ter določa knjižno normo.

Islandija

Pravna ureditev jezikovnega področja

Status islandščine kot uradnega jezika Islandije je opredeljen v posebnem Zakonu o islandskem jeziku in islandskem znakovnem jeziku iz leta 2011. Drugi člen tega zakona opredeljuje, da je "državni jezik skupni jezik prebivalstva. Država zagotavlja, da se lahko uporablja na vseh področjih vsakdanjega življenja na Islandiji. Vsak prebivalec države ima možnost, da se nauči in uporablja islandski jezik, da lahko sodeluje v vsakdanjem življenju na Islandiji." V skladu s tem vodilom je v tretjem členu tega zakona ustrezno urejen tudi status islandskega znakovnega jezika, ki "je prvi jezik tistih, ki ga morajo uporabljati, da se lahko izražajo in komunicirajo z drugimi, ter njihovih otrok. Država zanj skrbi in ga podpira. Kdor potrebuje islandski znakovni jezik, ima možnost, da se ga nauči in uporablja takoj, ko se začne njegovo učenje jezika, ali od trenutka, ko je oseba priznana kot gluha, naglušna ali gluhonema. Enako velja za njihove najbližje družinske člane."

Kar zadeva učenje in rabo islandščine v izobraževanju, to ni opredeljeno v enotnem zakonu, temveč je urejeno v zakonih za posamezno stopnjo izobraževalnega sistema. Zakon o osnovnih šolah v 16. členu ureja učni jezik: "Pouk v osnovnih šolah poteka v islandskem jeziku. Pri pouku je dovoljeno uporabljati tudi druge jezike, ne le islandščino, če je to utemeljeno z naravo predmeta ali glede na Vodnik po islandskem nacionalnem učnem načrtu za obvezne šole (The Icelandic National Curriculum Guide for Compulsory Schools)." Zakon o srednjih šolah ima glede uporabe jezika podobno dikcijo, ki pa vseeno vsebuje tudi dodatne izjeme (35. člen): "Pouk v srednjih šolah poteka v islandskem jeziku. Pri pouku je dovoljeno uporabljati druge jezike, ne le islandščino, kadar a) je to upravičeno zaradi narave predmeta ali glede na Vodnik po islandskem nacionalnem učnem načrtu za obvezne šole, in b) pri učnih predmetih, ki so posebej namenjeni študentom, ki ne obvladajo islandščine ali ki morajo študirati ali so del študija opravili v tujini." Kar zadeva uporabo islandščine na univerzah, je ta bila še do nedavno izključni jezik poučevanja (razen na oddelkih za tuje jezike), vendar se že nekaj let vse več predmetov poučuje v angleščini zaradi tujih študentov, ki na Islandijo prihajajo v okviru programov izmenjav, kot je ERASMUS. Dve največji univerzi, Háskóli Íslands (Islandska univerza) in Háskólinn á Akureyri (Univerza v Akureyriju), imata lastno jezikovno politiko. Na večini fakultet je zdaj obvezno, da so doktorske disertacije v angleščini. Izjemi sta Pravna fakulteta in Fakulteta za humanistiko Univerze na Islandiji. Na večini študijskih področij se izvaja neologistika z namenom, da bi bil vsakdo sposoben pisati in govoriti o svojem predmetu v islandščini.

Rabo islandščine na področju javnih medijev ureja Zakon o javnih radijskih in televizijskih storitvah iz leta 2013, ki določa, da morajo ti skrbeti za propagiranje in razvoj islandskega jezika. Televizijski program v tujem jeziku mora biti zato sinhroniziran ali podnaslovljen. Jezikovna raba mora biti zgljedna, vse oddaje pa morajo biti v brezhibni islandščini. Tuje besede, ki se jim ni mogoče izogniti, je treba čim bolj prilagoditi islandski jezikovni strukturi. Televizijski programi, namenjeni otrokom in mladostnikom, morajo biti v islandskem jeziku, kadar koli je to mogoče. Potrebe gluhih, naglušnih ali gluhonemih in tistih, ki jim islandščina ni prvi jezik, je treba spoštovati tako, da jim ponudijo prevode v znakovni jezik in podnapise domačih programov (običajno na ločenih kanalih), kolikor je to mogoče. Jezikovni svetovalec ali drug strokovnjak za jezik mora pomagati zaposlenim na vseh oddelkih, na primer z branjem rokopisov pred predvajanjem, kadar je to mogoče. Poleg tega ima Nacionalni radio in televizija (RÚV) že od leta 2010 posebej opredeljeno jezikovno politiko, v skladu s katero se zavzema za islandski jezik in kulturo ter poudarja svojo vlogo pri (jezikovnem) izobraževanju.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Ministrstvo za izobraževanje in kulturo je odgovorno za zakonodajo v zvezi z islandskim jezikom. Odgovorno je tudi za jezikovno politiko nasploh, pri čemer sodeluje s Svetom za islandski jezik. Ta organ že od leta 1964 skrbi za ohranjanje in spremljanje razvoja islandskega jezika, njegov mandat pa je bil leta 2006 spremenjen z novim zakonom, s katerim je bil ustanovljen Inštitut za islandske študije Árni Magnússon. Naloge sveta so navedene v členu 9 tega zakona: "Naloga Sveta za islandski jezik je, da vladi znanstveno svetuje o zadevah v zvezi z islandskim jezikom ter ministru za kulturo in izobraževanje predlaga jezikovno politiko, poleg tega pa vsako leto predloži poročilo o stanju

islandskega jezika. Svet lahko na lastno pobudo opozori, kaj je bilo na področju javne rabe islandskega jezika storjeno dobro in kaj bi bilo mogoče izboljšati. Svet določi pravopis islandskega jezika, ki se uporablja v šolah in ga objavi minister. Večje spremembe mora odobriti minister."

Portugalska

Pravna ureditev jezikovnega področja

Status portugalske kot uradnega jezika Republike Portugalske je opredeljen v portugalski ustavi (3. odstavek 11. člena). Ta poleg portugalske priznava in daje poseben pomen še znakovnemu jeziku ter lokalnemu jeziku področja Terra de Miranda. Druge določbe v zvezi z učenjem in rabo portugalskega jezika so določene v okviru različnih pravnih aktov.

Določbe glede rabe portugalske v medijih opredeljuje zakon št. 78/2015. V 6. členu tega zakona je določeno, da mora televizija "razširjati in spodbujati portugalsko kulturo in jezik". Podobno tudi 9. člen, ki se nanaša na namene televizijske dejavnosti, določa, da mora ta dejavnost "razširjati in spodbujati portugalsko kulturo in jezik, ustvarjalce, umetnike in portugalske znanstvenike ter vrednote, ki izražajo nacionalno identiteto". Prek 44. člena je propagirana uporaba portugalske, saj ta člen za televizijske vsebine zapoveduje, da morajo biti oddaje govorne ali podnaslovljene v portugalski, razen oddaj za poučevanje in učenje tujih jezikov ali oddaj, namenjenih skupnostim migrantov. Nadalje morajo po tem zakonu nacionalne televizijske službe vsaj 50 % svojih oddaj, razen časa, namenjenega oglaševanju, televizijski prodaji in teletekstu, nameniti predvajanju oddaj v portugalskem jeziku. V istem členu je tudi navedeno, da morajo programske službe vsaj 20 % oddajnega časa nameniti razširjanju izvornih ustvarjalnih del v portugalskem jeziku. Te deleže lahko do 25 % zapolnijo s programi iz drugih portugalsko govorečih držav. Zakon določa tudi obveznosti koncesionarja javne službe (51. člen), ki mora "spodbujati oddajanje programov v portugalskem jeziku različnih žanrov" in "oddajati programe za Portugalce, ki prebivajo zunaj Portugalske, in za državljane portugalsko govorečih držav, ki prebivajo tudi zunaj Portugalske".

Varstvo potrošnikov je zagotovljeno z zakonom št. 24/96. Najnovejša različica (zakon št. 47/2014) določa, da morajo biti vse poslovne informacije v portugalski. Zakonski odlok 238/86 in zakonski odlok 42/88 nadalje določata, da morajo biti vse poslovne informacije zagotovljene v portugalski ter da morajo biti embalaža in navodila za vse izdelke "vedno v portugalski ali prevedeni v portugalsko". Oglaševalski kodeks (del zakonskega odloka 66/2015) nalaga, da mora biti oglaševanje v portugalski, vendar je raba drugih jezikov dovoljena v primerih, ko glavno ciljno občinstvo sestavljajo tuji državljani.

Učenje in raba portugalske v izobraževanju sta določena z Zakonom o izobraževalnem sistemu (zakon 46/86). Ta določa, da je treba poučevanje in učenje portugalskega jezika organizirati tako, da vse druge sestavine učnega načrta osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja sistematično prispevajo k razvoju učenčevih sposobnosti (ustnih in pisnih) v portugalski. V okviru nadaljnega izobraževanja se večina pouka izvaja v portugalski. Nekateri podiplomski programi (magistrski in doktorski) se lahko poučujejo v drugih jezikih, in sicer v angleščini.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Portugalska nima vzpostavljene institucionalne entitete, ki bi bila posebej odgovorna za jezikovno politiko. Portugalska ministrstva za izobraževanje, zunanje zadeve, znanost in visoko šolstvo ter kulturo izvajajo več programov za razvoj portugalskega jezika.

Jezikovni inštitut Camões, Instituto da Cooperação e da Língua, je edini pristojen za širjenje portugalskega jezika v tujini, in sicer z zagotavljanjem spletnih in osebnih tečajev, kulturnih dejavnosti ter drugih instrumentov jezikovne politike.

Danska

Pravna ureditev jezikovnega področja

Danščina kot uradni jezik Danske ni opredeljena v ustavi ali posebnem zakonu, temveč v drugih pravnih aktih. Tudi učenje in raba jezika nista urejena v enotnem zakonu, temveč v več pravnih aktih, ki zadevajo različna področja javnega življenja. Je pa, po drugi strani, institucionalna ureditev za

spremljanje razvoja danščine in izvajanja jezikovnih politik bistveno bolj dorečena (gl. razdelek o institucionalnih organih).

V izobraževalnem sistemu je danščina opredeljena kot nujen šolski predmet, saj državljanom omogoča sodelovanje v demokratičnem procesu. Ta predmet je v središču osnovnošolskega in srednješolskega poučevanja, saj učencem omogoča, da se vključijo v dansko družbo. Kar se tiče univerzitetne ravni, je jezikovna politika določena nekoliko drugače. Od leta 1995 so bili uvedeni tečajji medicine v angleščini, da bi v danski izobraževalni sistem privabili tuje študente. Od takrat se na danskih univerzah vse več predmetov poučuje v angleščini. Več kot 50 % magistrskih študijskih programov se poučuje v angleščini. Na področju naravoslovja je ta delež skoraj 100 %. Na dodiplomski stopnji je jezik poučevanja še vedno večinoma danski.

Zakon o javnih radijskih in televizijskih storitvah določa, da "mora program zagotavljati javni dostop do informacij in pomembnih družbenih razprav. Prav tako mora temeljiti na danskem jeziku in kulturi. [...] Pomemben delež oddaj mora biti v danskem jeziku ali namenjen danskemu občinstvu." Prav tako tudi Pogodba o izvajanju javne službe Danske nacionalne televizijske postaje (DR) določa, da mora DR prispevati k ohranjanju in razvoju danskega jezika ter komunicirati s poslušalci in gledalci v jasni in razumljivi danščini.

Institucionalni organi, pristojni za razvoj jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje

Osrednja institucija, pristojna za spremljanje jezika in izvajanje jezikovne zakonodaje, je Ministrstvo za kulturo, ki to počne prek Sveta za danski jezik in Društva za danski jezik in književnost. Ta organa sodelujeta pri oblikovanju jezikovne politike države, pri čemer ima večjo vlogo Svet za danski jezik (Dansk Sprognævn), ki deluje že od leta 1955. Njegov osnovni namen je trojen: posodobiti jezik z ustvarjanjem neologizmov, določiti nova jezikovna pravila (objavlja uradni danski slovar) in odgovarjati na vprašanja uporabnikov. Poleg tega mora svet tudi:

- spremljati razvoj danskega jezika ter svetovati in obveščati o njem; določati pravopis danskega jezika;
- urejati publikacije o danskem jeziku, zlasti o rabi maternega jezika, ter sodelovati z izdajatelji slovarjev in javnimi institucijami, ki so odgovorne za odobritev ali registracijo imen in priimkov ljudi ter blagovnih znamk;
- sodelovati s podobnimi jezikovnimi institucijami v drugih nordijskih državah;
- delovati kot sekretariat Danskega sveta za znakovni jezik.

Ker so različni zakoni, ki se ukvarjajo z rabo danščine na določenih področjih, bolj na ravni priporočil kot eksaktnih zapovedi in prepovedi, celoten zakonodajni okvir ni posebej omejevalen in je daleč od sistematičnega urejanja jezikovnega področja.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Sprejem zakona ne bo imel posledic za postopke oziroma poslovanje javne uprave.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Sprejem zakona ne bo imel posledic za obveznosti strank do javne uprave.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Sprejem zakona ne bo imel posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Sprejem zakona ne bo imel bistvenih posledic za gospodarstvo. Predlog zakona namreč ne nalaga novih obveznosti, ampak se obstoječe obveznosti glede obvezne rabe slovenščine na spletnih straneh in v elektronskih komunikacijskih napravah posodablja na način, da ustrezno zajamejo tudi nove digitalne storitve in elektronske naprave, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe oziroma medijskih storitev.

Obveznost rabe slovenščine ima vpliv predvsem na tuje ponudnike spletnih storitev in tuje proizvajalce elektronskih naprav, katerim prilagoditev rabi slovenščine prinaša dodatne stroške. Teh za slovenska podjetja ni za pričakovati, saj jim je slovenščina primarni jezik.

Predlog zakona prinaša večjo pravno varnost, saj določa definicijo javne rabe slovenščine, ki je obstoječi zakon ne vsebuje. Kategorije oziroma modeli elektronskih naprav, za katere velja obveznost podpore v slovenščini, se bodo določili v posebnem seznamu, ki ga bo na predlog ministrstva za kulturo in v sodelovanju z relevantnimi deležniki sprejela vlada ter objavila v Uradnem listu.

Predlog zakona pozitivno vpliva na varstvo potrošnikov, saj so elektronske naprave, ki imajo omogočeno izbiro slovenščine, posledično bolj varne za uporabo, še posebej za tiste uporabnike, ki slabše razumejo tuje jezike.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Z ukrepi, ki jih prinaša predlog zakona, bo uporabnikom v slovenščini omogočen neoviran in nediskriminatoren dostop do storitev informacijske družbe ter medijskih in kulturnih vsebin, ki so na voljo izključno pri globalnih ponudnikih videa na zahtevo. S tem bo dosežena večja socialna vključenost uporabnikov, predvsem starejših in drugih, ki slabše razumejo tuje jezike.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Sprejem zakona ne bo imel posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Ni posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

Ministrstvo za kulturo bo sprejeti zakon predstavilo širši javnosti prek medijev, z javno predstavitvijo, predstavitvijo na spletni strani ipd.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

Ni drugih pomembnih okoliščin.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Javna obravnava predloga zakona je trajala od 29. 6. do 30. 7. 2023. Novica o javni obravnavi je bila objavljena na spletni strani Ministrstva za kulturo: <https://www.gov.si/novice/2023-06-29-javna-obravnavo-novele-zakona-o-javni-rabi-slovenscine/>, predlog zakona pa je bil objavljen na portalu eDemokracija: <https://e-uprava.gov.si/si/drzava-in-druzba/e-demokracija/predlogi-predpisov/predlog-predpisa.html?id=15740>.

Zainteresirana javnost je lahko predloge, pripombe in mnenja oddala neposredno na portalu eDemokracija ali poslala na elektronski naslov gp.mk@gov.si oziroma po navadni pošti na naslov Ministrstva za kulturo.

V javni obravnavi je sodelovalo devet fizičnih oseb (ki niso poslovni subjekti, zato jih zaradi zaščite osebnih podatkov na tem mestu poimensko ne navajamo) ter 12 pravnih oseb (društev, javnih zavodov, podjetij in drugih organizacij):

- Društvo slovenskih filmskih in televizijskih prevajalcev,
- Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti (OSSIN),
- Slovenska akademija znanosti in umetnosti (SAZU),
- Sindikat Glosa,
- Slovenska konferenca Svetovnega slovenskega kongresa,
- Slovenski center PEN in Slovenska matica,
- Telekom Slovenije, d. d.,
- Trgovinska zbornica Slovenije,

- Ustanova Fundacija »Bazoviški junaki in ostale žrtve fašizma«,
- Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU),
- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Največ pripomb je prispelo na predlog določbe novega drugega odstavka 11. člena (slovenščina na spletu), ki obveznost rabe slovenskega jezika pogojuje z odstotki deleža obiskovalcev spletnih strani. Podobne pripombe smo prejeli tudi na predlog določbe novega drugega odstavka 15.a člena (operacijski sistemi in uporabniški vmesniki), ki obveznost rabe slovenščine v elektronskih napravah prav tako pogojuje z odstotki tržnega deleža.

Več predlagatelj je zahtevalo, da morajo biti posamezne določbe zakona bolj zavezujoče, obveznost ponujanja storitev v slovenščini pa naj se razširi tudi na ponudnike pretočnih vsebin, ki nimajo sedeža v Republiki Sloveniji, vendar svoje storitve ponujajo uporabnikom v Sloveniji. Pozivi so bili tudi po bolj jasni definiciji javne rabe slovenščine (oziroma k definiciji zasebne rabe).

Precejšen odziv je bil tudi na novi 11.a člen zakona (digitalizacija slovenščine). V zvezi z določbo prvega odstavka 11.a člena zakona so se predlagatelji odzvali zlasti s predlogom, naj bo dikcija bolj zavezujoča, in za primer navedli tuje ponudnike pretočnih vsebin.

Bistvena mnenja, predloge in pripombe javnosti:

- Če zapišemo, da "obveznost ponujanja vsebin in storitev ne velja, če ponudnik izkaže, da je v preteklem koledarskem letu več kot 90 % prihodkov ustvaril na tujih trgih", to ne zajame tujih tehnoloških (in drugih) podjetij, saj nobeno ne ustvari 10 % prihodkov v Sloveniji. Bolje bi bilo upoštevati delež, ki ga ima podjetje v svojem segmentu v Sloveniji, pogoj za nujnost ponujanja storitev v slovenščini pa bi se morala nanašati na slovenski trg in ga vpeljati za vse družbe, ki svoje storitve ponujajo v Sloveniji in imajo nezanemarljiv tržni delež. Problem nastane tudi z, denimo, proizvajalci avtomobilov, televizorjev, pralnih strojev ..., ker več (ali večina) proizvajalcev na slovenskem trgu ne doseže tega deleža.
- V predlogu niso zajeti primeri, ko denimo hoteli in drugi ponudniki turističnih storitev računajo pretežno na tuje goste in ne ponujajo spletnih rezervacijskih postopkov v slovenščini (Hotel Intercontinental, Ana Roš ...).
- Kazni za kršitev bi bile lahko zapisane glede na delež globalnih prihodkov, podobno kot pri GDPR ali DSA.
- V 15. členu nista opredeljena pojma "množični trg" in "splošna raba".
- Izjemo za spletne strani ali aplikacije, ki imajo več kot 90 % uporabnikov v tujini, je mogoče razmeroma preprosto zlorabiti z umetnim prikazom prometa ali nakupom lažnih uporabnikov, kar je ceneje kot prevajanje in vzdrževanje dvojezične strani.
- Besedna zveza "zlahka razumljiv jezik" ni nikjer konkretizirana in jo je mogoče razumeti tudi kot dovoljenje za komunikacijo v tujem jeziku (angleščini, hrvaščini ...).
- Uporabo slovenskega črkopisa lahko omogoča vsaka naprava, tudi če ni prilagojena slovenščini.
- Za zahtevnejše tehnične izdelke, ki imajo daljše razvojne cikle, ter za prevode, ki uporabljajo govorne uporabniške vmesnike, je predlagano enoletno prehodno obdobje prekratko. Prav tako ne bo mogoče naknadno prilagajati izdelkov, ki so bili zasnovani že pred uveljavitvijo zakona (določila naj veljajo le za nove modele).
- Premisliti je treba delež minimalnega vložka v javno dostopne jezikovne vire in tehnologije, saj po sedanjem predlogu že 48-odstotni delež javnega financiranja pomeni, da viri ali tehnologije ne bodo javno dostopne, kar lahko pomeni tudi velikodušno javno financiranje zasebnih tehnoloških podjetij in inštitutov. Problem predstavljajo tudi nedorečene avtorske pravice.
- Smiselno se je zavzemati za dostopnost in izboljšave orodij za strojno prevajanje in slovenščino v javni rabi zaščiti pred neprimerno in nenadzorovano rabo umetne inteligence (obvezno označevanje uporabe generativne AI). Treba je tudi jasno razločevati med interesi industrije in javnim interesom, prav tako nima smisla javno financiranje nacionalno specifičnih jezikovnih projektov, ki podvajajo razvoj že obstoječih javno dostopnih jezikovnih tehnologij in ne prinašajo bistveno boljših rezultatov.
- Obveznosti iz 11., 18. in 19. člena bi morale v celoti veljati samo za proizvajalca. Člen 11b namreč distributerjem in prodajalcem elektronskih naprav pod prekrškom nalaga obveznosti, na katere sami pogosto nimajo vpliva in moči doseči spremembe (prilagoditev operacijskih sistemov in

grafičnih ter govornih vmesnikov), prav tako je nesorazmerna možnost, da inšpektorat ustavi distribucijo in prodajo elektronskih naprav.

- Potrebna je jasnejša definicija operacijskega sistema in govornega uporabniškega vmesnika (ti so lahko na voljo tudi v aplikacijah, ki niso del operacijskega sistema in si jih lahko uporabniki namestijo sami).
- Zakonodajalec naj določi, ali zaveze veljajo samo za potrošnike ali tudi za poslovne uporabnike.
- V 11.a člen je treba vključiti še "digitalna tehnološka sredstva za premagovanje jezikovnih ovir".

Bistvena mnenja, predlogi in pripombe, ki niso bili upoštevani, ter razlogi za neupoštevanje:

- da se obveznost ponujanja storitev v slovenščini razširi tudi na ponudnike, ki nimajo sedeža v Republiki Sloveniji (razlog za neupoštevanje: ponudniki, ki nimajo sedeža v Republiki Sloveniji, niso pod jurisdikcijo Republike Slovenije, zato zakon ne more veljati za njih);
- da se v zakonu opredeli tudi pojem zasebne rabe slovenščine (razlog za neupoštevanje: zasebna raba jezika ni predmet tega zakona);
- da bi bile globe za kršitev določene glede na delež globalnih prihodkov, podobno kot pri GDPR ali DSA (razlog za neupoštevanje: krovni zakon o prekrških te možnosti ne dopušča).

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA, IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona ni sodeloval noben zunanji strokovnjak.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

Pri delu Državnega zbora in njegovih delovnih telesih bodo sodelovali naslednji predstavniki Ministrstva za kulturo:

- dr. Asta Vrečko, ministrica,
- mag. Marko Rusjan, državni sekretar,
- Lenart J. Kučič, svetovalec za medije, Kabinet ministrice,
- Magda Stražišar, sekretarka, vodja Službe za slovenski jezik.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o javni rabi slovenščine (Uradni list RS, št. 86/04 in 8/10) se v 2. členu za prvim odstavkom dodata nova drugi in tretji odstavek, ki se glasita:

»(2) Javna raba slovenščine obsega vsako pisno, govorno ali drugače vidno, slušno ali na otip zaznavno rabo slovenščine na katerem koli nosilcu, fizičnem ali digitalnem, ki ni namenjena izključno zasebni rabi.

(3) Javna raba slovenščine obsega tudi rabo slovenščine v elektronskih komunikacijskih in digitalnih odjemalnih napravah, s katerimi uporabniki dostopajo do storitev informacijske družbe.«.

Dosedanji drugi do četrti odstavek postanejo četrti do šesti odstavek.

2. člen

V 4. členu se pika na koncu stavka nadomesti z vejico in doda besedilo »tudi v digitalnem okolju.«.

3. člen

11. člen se spremeni tako, da se glasi:

»11. člen
(slovenščina na spletu)

(1) Ponudniki storitev informacijske družbe in posredniških spletnih storitev, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji, svoje vsebine in storitve ponujajo uporabnikom na območju Republike Slovenije v slovenščini, razen če poslujejo izključno z uporabniki iz tujih držav.

(2) Republika Slovenija spodbuja ponudnike posredniških spletnih storitev, ki imajo sedež v tujini in svoje storitve ponujajo uporabnikom v Republiki Sloveniji, k ponujanju in uporabi storitev ter h komunikaciji z uporabniki in organi Republike Slovenije v slovenščini.

(3) Upravitelji koncesijskih omrežij in omrežij, subvencioniranih iz javnih sredstev, svojim uporabnikom v Sloveniji ne smejo omogočati predstavljanja in oglaševanja na spletnih straneh samo v tujih jezikih.

(4) Storitve informacijske družbe pomeni storitev, kot je določena v točki (b) prvega odstavka 1. člena Direktive (EU) 2015/1535 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. septembra 2015 o določitvi postopka za zbiranje informacij na področju tehničnih predpisov in pravil za storitve informacijske družbe (UL L št. 241 z dne 17. 9. 2015, str. 1).

(5) Posredniška spletna storitev ima pomen, kot je določen v tretji alineji točke (g) in točki (i) 3. člena in Uredbe (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (UL L št. 277 z dne 27. 10. 2022, str. 1).«.

4. člen

Za 11. členom se doda 11.a člen, ki se glasi:

»11.a člen
(digitalizacija slovenščine)

(1) Republika Slovenija spodbuja digitalizacijo slovenščine z razvojem in uporabo digitalnih jezikovnih virov in tehnologij ter digitalnih tehnoloških sredstev za premagovanje jezikovnih ovir in zagotavljanje javne rabe slovenščine.

(2) Zagotavljanje in spodbujanje javne rabe slovenščine v digitalnem okolju in na spletu vključujeta prednostni razvoj, vzdrževanje in nadgradnjo jezikovnih tehnologij in jezikovnih virov.«.

5. člen

Za 15. členom se doda 15.a člen, ki se glasi:

»15.a člen
(operacijski sistemi in uporabniški vmesniki)

(1) Operacijski sistemi in grafični ter govorni uporabniški vmesniki v elektronskih napravah, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe ali medijskih storitev ter so v prodaji na območju Republike Slovenije ali se ponujajo potrošnikom na območju Republike Slovenije, morajo imeti omogočeno izbiro slovenščine in uporabo slovenskega črkopisa, in sicer na način, da je funkcionalnost naprave enakovredna funkcionalnosti naprave v drugih jezikih, katerih izbiro naprava omogoča.

(2) Vlada Republike Slovenije na predlog ministrstva, pristojnega za kulturo, določi seznam kategorij oziroma modelov elektronskih naprav, za katere velja obveznost iz prejšnjega odstavka, in ga objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

(3) Ministrstvo, pristojno za kulturo, povabi k oblikovanju predloga seznama iz prejšnjega odstavka naslednje subjekte:

- ministrstvo, pristojno za gospodarstvo,
- ministrstvo, pristojno za informacijsko družbo,
- Slovensko akademijo znanosti in umetnosti,
- Trgovinsko zbornico Slovenije,
- Gospodarsko zbornico Slovenije in
- organizacije, ki so vpisane v register potrošniških organizacij pri ministrstvu, pristojnem za gospodarstvo.

(4) Ministrstvo, pristojno za kulturo, pripravi osnutek seznama in ga pošlje v pregled subjektom iz prejšnjega odstavka. Ti se v 30 dneh po prejemu gradiva pisno opredelijo do osnutka seznama in predlagajo spremembe oziroma dopolnitve.

(5) Ministrstvo, pristojno za kulturo, v 30 dneh po izteku roka iz prejšnjega odstavka skliče posvetovanje subjektov iz tretjega odstavka tega člena in na podlagi izida posvetovanja pripravi predlog seznama ter ga pošlje v sprejem Vladi Republike Slovenije.

(6) Ministrstvo, pristojno za kulturo, vsaka tri leta pregleda seznam in po potrebi pripravi predlog njegovih sprememb oziroma dopolnitev.«.

6. člen

V 20. členu se v prvem odstavku za besedo »pa« doda beseda »vzporedno«.

Drugi odstavek se črta.

7. člen

29. člen se spremeni tako, da se glasi:

»29. člen
(pristojnosti inšpekcij)

Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem tega zakona opravljajo:

1. Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije nad izvajanjem 5. člena, 6. člena, drugega odstavka 7. člena, 9. člena, 10. člena (glede poimenovanja poklicev in političnih funkcij), 11. člena, prvega odstavka 14. člena (če stranka ni potrošnik), 15.a člena, prvega odstavka 16. člena, 20., 21. in 22. člena, prvega odstavka (glede predstavitev dejavnosti in drugih oblik obveščanja javnosti), drugega odstavka (glede spletnega predstavljanja) in tretjega odstavka 23. člena ter 24. in 25. člena tega zakona;
2. Tržni inšpektorat Republike Slovenije nad izvajanjem prvega odstavka 14. člena (če je stranka potrošnik), prvega in tretjega odstavka 15. člena, drugega odstavka 17. člena, 18. člena in prvega odstavka 23. člena (glede oglaševanja izdelkov in storitev) tega zakona;
3. Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in ministrstvo, pristojno za visoko šolstvo, nad izvajanjem 10. člena (glede poimenovanja strokovnih in znanstvenih naslovov) in 12. člena tega zakona;
4. Inšpektorat Republike Slovenije za delo nad izvajanjem drugega odstavka 14. člena ter drugega in tretjega odstavka 16. člena tega zakona;
5. Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob živilih in ob fitofarmaceutskih sredstvih) tega zakona;
6. Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob humanih zdravilih) tega zakona;
7. Veterinarska uprava Republike Slovenije nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob veterinarskih zdravilih) tega zakona.«.

8. člen

V 31. členu se v prvem odstavku besedilo »lahko z odredbo« črta.

Za prvim odstavkom se doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»(2) Če pristojna inšpekcija ugotovi, da elektronske naprave ne ustrezajo zahtevam iz 15.a člena tega zakona, ustavi distribucijo in prodajo teh elektronskih naprav, dokler distributer ali prodajalec ne zagotovi njihove skladnosti s 15.a členom tega zakona.«.

V dosedanjem drugem odstavku, ki postane nov tretji odstavek, se za besedilom »ki opravlja registrirano dejavnost« doda vejica.

Dosedanji tretji odstavek, ki postane četrti odstavek, se spremeni tako, da se glasi:

»(4) Pritožba zoper odločitev pristojne inšpekcije iz tega člena ne zadrži njene izvršitve.«.

9. člen

32. člen se spremeni tako, da se glasi:

»32. člen
(globe)

(1) Z globo od 3.000 do 40.000 eurov se za prekršek kaznuje pravna oseba, če:

1. kot ponudnik storitev informacijske družbe ali posredniških spletnih storitev, ki ima sedež v Republiki Sloveniji, svojih vsebin ali storitev ne ponuja uporabnikom na območju Republike Slovenije v slovenščini (prvi odstavek 11. člena);
2. kot upravitelj koncesijskega omrežja ali omrežja, subvencioniranega iz javnih sredstev, uporabnikom v Sloveniji omogoča predstavljanje ali oglaševanje na spletnih straneh samo v tujih jezikih (tretji odstavek 11. člena);
3. s strankami na območju Republike Slovenije ne posluje v slovenščini (prvi odstavek 14. člena);

4. kot zasebni delodajalec ali delodajalka ravna v nasprotju z drugim odstavkom 14. člena tega zakona;
5. kot distributer ali prodajalec v operacijskem sistemu ali grafičnem ali govornem uporabniškem vmesniku v elektronskih napravah, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe in medijskih storitev ter so v prodaji na območju Republike Slovenije ali se ponujajo potrošnikom na območju Republike Slovenije, ne omogoči izbire slovenščine oziroma uporabe slovenskega črkopisa na način, da je funkcionalnost naprave enakovredna funkcionalnosti naprave v drugih jezikih, katerih izbiro naprava omogoča (prvi odstavek 15.a člena);
6. pri notranjem poslovanju ne zagotavlja predpisane rabe slovenščine v skladu s 16. členom tega zakona;
7. prevoda firme oziroma imena v tuji jezik ne uporablja na območju Republike Slovenije skupaj s firmo oziroma imenom v slovenščini ali če je prevod pri tem zapisu grafično bolj poudarjen kot firma ali ime v slovenščini (drugi odstavek 17. člena);
8. svoj obrat, prodajalno, gostinski in drug lokal ali drug poslovni prostor poimenuje v nasprotju z 18. členom tega zakona;
9. pri javnih opozorilnih napisih, pisnih ali govornih navodilih, informacijah ali razglasih v Republiki Sloveniji ne zagotavlja predpisane rabe slovenščine v skladu s prvim odstavkom 20. člena tega zakona;
10. bančnih avtomatov, igralnih avtomatov, parkirnih ur ali drugih naprav, ki so namenjene javni uporabi in oddajajo sporočila v digitalni tehniki, ne programira tako, da po vsakokratni izbiri in uporabi tujega jezika samodejno vračajo na prvo mesto slovenščino (tretji odstavek 20. člena);
11. novinarska konferenca v Republiki Sloveniji ali pisna izjava, naslovljena na medije ali drugo javnost v Republiki Sloveniji, ni v slovenščini (21. člen);
12. jezik v mediju, registriranem v Republiki Sloveniji, ni slovenski (prvi odstavek 22. člena);
13. tujejezični radijski ali televizijski program ali njegov del, ki ga prevzema izdajatelj, ustanovljen oziroma registriran v Republiki Sloveniji, ni preveden v slovenščino (drugi odstavek 22. člena);
14. so v mediju, ki izhaja v slovenščini, objavljena sporočila v tujem jeziku izrazno bolj poudarjena kot sporočila v slovenščini (tretji odstavek 22. člena);
15. pri javnem oglaševanju izdelkov ali storitev, predstavitvi dejavnosti ali drugih oblikah obveščanja javnosti ne zagotavlja predpisane rabe slovenščine v skladu s prvim odstavkom 23. člena tega zakona;
16. spletno predstavljanje ali oglaševanje ni v slovenščini (drugi odstavek 23. člena);
17. v novinarskih, oglaševalskih ali poslovnih besedilih, ki omenjajo kraje in druge zemljepisne danosti z območij sosednjih držav, na katerih avtohtono prebiva slovenska narodna manjšina, ne zagotavlja slovenske ali dvojezične rabe krajevnih in drugih zemljepisnih lastnih imen (tretji odstavek 23. člena);
18. poimenuje, napoveduje ali predstavlja kulturno, strokovno, izobraževalno, gospodarsko, športno, zabavno ali drugo javno prireditev ali posamezen del njenega sporeda v nasprotju s prvim odstavkom 24. člena tega zakona;
19. predvaja tuje filme oziroma tujejezične igrane ali risane filme, namenjene predšolskim otrokom, v nasprotju z drugim odstavkom 24. člena tega zakona;
20. izvaja gledališko predstavo v nasprotju s tretjim odstavkom 24. člena tega zakona;
21. na mednarodni javni prireditvi na območju Republike, ki se financira z javnimi sredstvi Slovenije, ne zagotovi rabe slovenščine v skladu s prvim odstavkom 25. člena tega zakona;
22. zbornik mednarodnega strokovnega posvetovanja ali druga javna prireditve iz prvega odstavka 25. člena nima v slovenščini naslova, uvodne besede ali povzetkov tujejezičnih prispevkov v slovenščini (drugi odstavek 25. člena).

(2) Z globo od 500 do 10.000 eurov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost.

(3) Z globo od 250 do 2.500 eurov se za prekršek iz prvega odstavka tega člena kaznujejo tudi odgovorna oseba pravne osebe, odgovorna oseba samostojnega podjetnika posameznika, odgovorna oseba posameznika, ki samostojno opravlja dejavnost, ali odgovorna oseba v državnem organu ali odgovorna oseba samoupravne lokalne skupnosti.«.

10. člen

Za 32. členom se doda 32.a člen, ki se glasi:

»32.a člen
(višina globe v hitrem prekrškovnem postopku)

Za prekrške iz tega zakona se sme v hitrem postopku izreči globa tudi v znesku, ki je višji od najnižje predpisane globe, določene s tem zakonom.«.

PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

11. člen

(začetek uporabe in veljavnost prvega odstavka 15.a člena zakona)

(1) Prvi odstavek 15.a člena zakona se začne uporabljati v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona, če gre za operacijske sisteme in grafične uporabniške vmesnike v elektronskih napravah, oziroma v 30 mesecih po uveljavitvi tega zakona, če gre za govorne uporabniške vmesnike v elektronskih napravah.

(2) Obveznost iz prvega odstavka 15.a člena zakona ne velja za modele elektronskih naprav, ki so prišli na trg Republike Slovenije pred začetkom uporabe prvega odstavka 15.a člena.

12. člen

(rok za izdajo podzakonskega predpisa)

Podzakonski predpis iz drugega odstavka 15.a člena zakona izda Vlada Republike Slovenije v enem letu od uveljavitve tega zakona.

13. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

Dodaja se nova definicija pojma javne rabe slovenščine. Ta obsega vsako pisno, govorno ali drugače vidno, slušno ali na otip zaznavno rabo slovenščine na katerem koli nosilcu, fizičnem ali digitalnem, ki ni namenjena izključno zasebni rabi. Javna raba slovenščine obsega tudi rabo slovenščine v elektronskih komunikacijskih in digitalnih odjemalnih napravah, s katerimi uporabniki dostopajo do storitev informacijske družbe. S tem se odpravlja glavna pomanjkljivost obstoječe ureditve, ki je pri izvrševanju posameznih določb (npr. pri obstoječi obveznosti iz drugega odstavka 20. člena, po kateri mora biti v elektronskih komunikacijskih napravah, npr. v avtomobilih ali telefonih, omogočena izbira slovenščine) v nasprotju z resničnim namenom zakona dopuščala razlago, da se te določbe uporabljajo le, če gre za javno rabo. Z jasno opredelitvijo javne rabe slovenščine in njeno razmejitvijo od zasebne rabe se bodo zagotovili popolna jasnost in določnost zakonskih obveznosti in omejitev ter izvajanje zakona v skladu z njegovim resničnim namenom.

K 2. členu:

Pri sestavinah jezikovne politike oziroma njeni skrbi za razvoj in kulturo jezika posebej oziroma dodatno poudarjamo tudi njeno prisotnost v digitalnem okolju. Digitalne tehnologije imajo vedno večjo vlogo v življenju vsakega posameznika oziroma v današnji družbi na splošno, pri čemer pa se tuje digitalne spletne platforme in proizvajalci elektronskih naprav zaradi dodatnih stroškov praviloma izogibajo prilaganju majhnim jezikovnim skupinam, kamor sodi tudi slovenščina. Problematika uporabe oziroma zaščite slovenščine na spletu in pri uporabi digitalnih naprav in storitev mora zato postati relevanten del dejavne jezikovne politike, za izvajanje katere je odgovorna Republika Slovenija.

K 3. členu:

V spremenjenem 11. členu se ohranja obstoječa omejitev, po kateri upravitelji koncesijskih omrežij in omrežij, subvencioniranih iz javnih sredstev, svojim slovenskim uporabnikom ne smejo dopuščati predstavljanja in oglaševanja na spletnih straneh samo v tujih jezikih. Dodana pa so nova pravila glede uporabe slovenščine pri ponujanju vsebin in storitev uporabnikom na območju Republike Slovenije s strani ponudnikov storitev informacijske družbe in posredniških spletnih storitev.

V okviru pogajanj na Svetu EU o Aktu o digitalnih storitvah, ki ureja digitalne posredniške platforme, je bil pomemben element tudi vloga nacionalnih jezikov držav članic EU. Predvsem manjše države so izpostavljale pomen ureditve ponujanja posredniških spletnih storitev v nacionalnih jezikih. Kljub načelni nenaklonjenosti Evropske komisije poseganju v prosto gospodarsko pobudo so te dosegle, da končni kompromis navaja, da se pri določanju jezikov komunikacije ponudnike posredniških storitev spodbuja, naj zagotovijo, da izbrani jeziki sami po sebi ne bodo predstavljali ovire za komunikacijo. Glede jezika komunikacije je omogočena možnost sklenitve ločenega dogovora med državami članicami EU in platformami, hkrati se spodbuja uporabo tehnoloških sredstev ali notranjih in zunanjih človeških virov za premostitev jezikovnih ovir. Zelo velike spletne platforme in spletni iskalniki, ki imajo v EU več kot 45 milijonov uporabnikov na mesec, morajo pogoje poslovanja objaviti v uradnih jezikih vseh držav članic EU, v katerih ponujajo svoje storitve. Iz navedenega izhaja, da se lahko v skladu z Aktom o digitalnih storitvah v nacionalno zakonodajo vključijo zaveze o uveljavljanju slovenščine kot jezika ponujanja in uporabe storitev ter komunikacije med slovenskimi uporabniki in uradnimi organi s posredniškimi platformami. Vendar to ne more biti neposredna obveznost posredniških platform, ampak zgolj usmeritev, ki pa je lahko opredmetena s sklenitvijo ločenih dogovorov s temi platformami.

V skladu z navedenimi izhodišči je v spremenjenem 11. členu določena nova obveznost, po kateri morajo ponudniki storitev informacijske družbe in posredniških spletnih storitev, ki imajo sedež v Republiki Sloveniji, svoje vsebine in storitve ponujati uporabnikom na območju Republike Slovenije v slovenščini, razen če poslujejo izključno z uporabniki iz tujih držav. Z navedeno izjemo je zagotovljena sorazmernost omejevalnega ukrepa, in sicer da se v skladu z namenom ureditve ne posega v primere, ki niso relevantni za uporabnike na območju Republike Slovenije. Določeni sta tudi jasni definiciji pojmov storitve informacijske družbe in posredniške spletne storitev, ki sta usklajeni s predpisi Evropske unije.

Zaveza, po kateri Republika Slovenija spodbuja ponudnike posredniških spletnih storitev, ki imajo sedež v tujini in svoje storitve ponujajo uporabnikom v Republiki Sloveniji, k ponujanju in uporabi

storitev ter h komunikaciji z uporabniki in uradnimi organi Republike Slovenije v slovenščini, pa je zapisana kot usmeritev oziroma programsko določilo, ki pa ga je v okviru implementacije Akta o digitalnih storitvah v nacionalno zakonodajo možno nadgraditi s konkretnjšimi določili o možnosti sklepanja ločenih dogovorov s posredniškimi platformami – s sporazumi o ponujanju storitev v slovenskem jeziku.

K 4. členu:

V strategiji Digitalna Slovenija 2030, ki jo je vlada sprejela 23. 3. 2023, je zapisano, da sta zagotovitev in obstoj slovenskih kulturnih značilnosti in identitete zaradi prevlade angleškega jezika na internetu poseben izziv. Za manjše jezikovne skupine je ekonomika stroškov razvoja in ponujanja e-vsebin in e-storitev za spletne platforme precej slabša kot za govorna okolja s številnim govornim telesom, zaradi česar so manjše jezikovne skupine, kot je slovenska, v podrejenem položaju. Ker so digitalne vsebine in storitve v slovenskem jeziku v digitalni družbi ključen element formalnega izobraževanja in vseživljenjskega učenja, razvoja kreativnih vsebin ter promocije kulturne dediščine in države ter nenazadnje vsakodnevne uporabe spletnih digitalnih vsebin in storitev s strani državljanov, se s tem ne smemo sprijazniti. Izkoristiti moramo možnosti, ki jih za spodbujanje uporabe slovenskega jezika na spletu in v digitalnih tehničnih proizvodih dovoljuje zakonodaja EU, in nacionalno zakonodajo ustrezno prilagoditi novi digitalni stvarnosti. Digitalizacija slovenščine je nujna za uveljavitev slovenščine v digitalnem okolju in na spletu, zato je treba okrepiti sistematično spodbujanje razvoja digitalnih jezikovnih tehnologij in virov ter uporabe strojnega prevajanja. Vzpostaviti je treba distribucijsko infrastrukturo za odprto dostopne jezikovne vire in tehnologije, ki so bili financirani z javnimi sredstvi.

Novi 11.a člen (digitalizacija slovenščine) sledi ciljem iz navedene strategije in tako določa zavezo, po kateri mora Republika Slovenija spodbujati digitalizacijo slovenščine z razvojem in uporabo digitalnih jezikovnih virov in tehnologij ter digitalnih tehnoloških sredstev za premagovanje jezikovnih ovir in zagotavljanje javne rabe slovenščine, pri čemer zagotavljanje in spodbujanje javne rabe slovenščine v digitalnem okolju in na spletu vključujeta prednostni razvoj, vzdrževanje in nadgradnjo jezikovnih tehnologij in jezikovnih virov.

K 5. členu:

Z vse večjo vlogo digitalnega okolja in digitalnih tehnologij v življenju vsakega posameznika in celotne družbe je vse bolj izpostavljen problem uporabe slovenščine tudi v digitalnih oziroma elektronskih napravah. Pri tem se tuji proizvajalci elektronskih naprav zaradi nastalih dodatnih stroškov praviloma izogibajo prilagajanju manjšim jezikovnim skupinam, med katere sodi tudi slovenščina, zato so jih slovenski uporabniki primorani uporabljati v tujem jeziku. To ima negativne posledice za ohranjanje slovenske nacionalne in kulturne identitete, manjšo socialno vključenost oseb, ki ne razumejo tujih jezikov, poleg tega pa gre pri tem tudi za pomembno vprašanje varovanja potrošnikov, saj lahko elektronske naprave postanejo nevarne za uporabo (npr. avtomobili), če navodila in opozorila v tujem jeziku niso razumljiva uporabnikom v Republiki Sloveniji.

Zakon tako določa, da morajo imeti operacijski sistemi in grafični ter govorni uporabniški vmesniki v elektronskih napravah, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe ali medijskih storitev ter so v prodaji na območju Republike Slovenije ali se ponujajo potrošnikom na območju Republike Slovenije, omogočeno izbiro slovenščine in uporabo slovenskega črkopisa, in sicer na način, da je funkcionalnost naprave enakovredna funkcionalnosti naprave v drugih jezikih, katerih izbiro naprava omogoča.

Navedena obveznost predstavlja poseg v svobodno gospodarsko pobudo, vendar je ta poseg upravičen z javnim interesom varne in učinkovite uporabe elektronskih naprav oziroma sprejemljive uporabniške izkušnje za govorce slovenščine, ki tujega jezika ne razumejo. Z upoštevanjem načela sorazmernosti, da se torej v pravice poseže v najmanjši možni meri, ki še zagotavlja doseganje namena in cilja zakonskega posega, zakon določa tudi razumne izjeme. Obveznost glede izbire slovenščine in uporabe slovenskega črkopisa bo veljala le v elektronskih napravah, ki so namenjene dostopu do storitev informacijske družbe ali medijskih storitev. Ta obveznost pa ne bo veljala za modele elektronskih naprav, ki so prišli na trg Republike Slovenije pred začetkom uporabe te določbe.

Zaradi pravne varnosti oziroma zagotovitve pravne predvidljivosti se bodo kategorije oziroma modeli elektronskih naprav, za katere velja obveznost glede izbire slovenščine in uporabe slovenskega črkopisa, določili v seznamu, ki ga bo na predlog Ministrstva za kulturo sprejela vlada in objavila v Uradnem listu. Seznam se bo pregledal na vsaka tri leta in po potrebi prenovil. K oblikovanju omenjenega seznama bo Ministrstvo za kulturo povabilo vse relevantne deležnike na tem področju, in sicer ministrstvo za gospodarstvo, ministrstvo, pristojno za informacijsko družbo, Slovensko

akademijo znanosti in umetnosti, Trgovinsko zbornico Slovenije, Gospodarsko zbornico Slovenije in registrirane potrošniške organizacije. S tem se želi zagotoviti večjo demokratičnost in transparentnost sprejemanja seznama, enakovredno vključenost vseh deležnikov ter večjo relevantnost seznama.

K 6. členu:

V dopolnjenem prvem odstavku 20. člena se obstoječi formulaciji, po kateri so lahko javna obvestila in navodila – kjer je to potrebno in običajno – tudi v drugih jezikih, zaradi večje jasnosti dodaja zahteva, da mora biti v tem primeru drugi jezik uporabljen vzporedno s slovenščino.

Drugi odstavek se črta, ker je njegova vsebina prenesena v novi 15.a člen.

K 7. členu:

Ker v veljavnem 29. členu v vseh točkah pri navajanju členov manjka navedba, da gre za člene »tega zakona«, se 29. člen temu ustrezno v celoti spremeni.

Zaradi novega 15.a člena se v 1. točki določi pristojnost inšpekcijskega nadzora tudi nad izvajanjem tega člena. V 3. in 5. točki se navede veljavno poimenovanje inšpektoratov, kot posledica njihove reorganizacije, in sicer Inšpektorat Republike Slovenije za šport in Inšpektorata Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo.

K 8. členu:

S črtanjem besede »lahko« se odpravlja za inšpekcijski postopek ne najbolj primerna diskrecijska pravica, ki daje inšpektorju oziroma inšpekciji možnost, da se odloči, ali bo izdal takšno odredbo ali ne. Črta se tudi beseda »odredba«, saj glede na Zakon o inšpekcijskem nadzoru in Zakon o splošnem upravnem postopku odredba ni ustrezen akt odločanja inšpektorja za odpravo nepravilnosti in uskladitve z zakonodajo.

Z novim drugim odstavkom 31. člena se možnost izrekanja posebnih inšpekcijskih ukrepov določi tudi za primere, ki niso v skladu z zahtevami iz novega 15.a člena.

V novem preštevilčenem tretjem odstavku gre zgolj za jezikovni popravek, pri čemer pa vsebina odstavka ostaja nespremenjena.

V novem preštevilčenem četrtem odstavku se namesto izraza »inšpektorja ali inšpektorice« določi glede na vsebino predhodnih odstavkov ustrežnejši izraz »pristojna inšpekcija« ter zaradi novega drugega odstavka razširi njegovo uporabo na celoten člen.

K 9. členu:

Določbe o globah se uskladijo s področnim zakonom o prekrških ter uredijo v skladu z nomotehničnimi smernicami.

K 10. členu:

V skladu s področnim zakonom o prekrških se določi možnost za izrek globe v hitrem prekrškovnem postopku v znesku, ki je višji od najnižje predpisane globe, določene s tem zakonom.

K 11. členu

S prehodnimi določbami se določa, da se prvi odstavek 15.a člena zakona začne uporabljati v 18 mesecih po uveljavitvi tega zakona, če gre za operacijske sisteme in grafične uporabniške vmesnike v elektronskih napravah, oziroma v 30 mesecih po uveljavitvi tega zakona, če gre za govorne uporabniške vmesnike v elektronskih napravah. Na ta način bo zagotovljen zadosten čas, potreben za prilagoditev elektronskih naprav, zlasti v primeru zahtevnih tehničnih izdelkov, kot so avtomobili, ki imajo daljše razvojne cikle.

Obveznost iz prvega odstavka 15.a člena ne bo veljala za modele elektronskih naprav, ki so oz. bodo prišli na trg Republike Slovenije pred začetkom uporabe določbe prvega odstavka 15.a člena. Ta obveznost bo torej veljala le za nove modele elektronskih naprav, ki bodo prišli na trg Republike Slovenije po poteku enoletnega oz. dvoletnega prehodnega obdobja, pri čemer se smiselno upošteva razvojne cikle zahtevnih tehničnih izdelkov. Nekaterih tehničnih izdelkov, ki so bili zasnovani že pred uveljavitvijo zakona in imajo daljši načrtovani prodajni cikel (denimo avtomobili), namreč naknadno ne bo več mogoče prilagoditi. Morebitna prepoved prodaje že obstoječih modelov pa bi tudi pomenila veliko gospodarsko škodo in nesorazmeren poseg v pravice proizvajalcev in prodajalcev.

K 12. členu:

Določen je rok za sprejem seznama iz drugega odstavka 15.a člena, in sicer v enem letu od uveljavitve zakona, ki sovpada z začetkom uporabe prvega odstavka 15.a člena zakona.

K 13. členu:

Določen je običajen čas začetka veljave zakona, tj. petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

S predlogom zakona se spreminjajo in dopolnjujejo naslednji členi ZJRS:

2. člen

(sistemska narava in vsebina zakona)

- (1) Ta zakon določa temeljna pravila o javni rabi slovenščine kot uradnega jezika v Republiki Sloveniji.
- (2) Javno rabo slovenščine na posameznih področjih javnega sporazumevanja poleg tega zakona, glede na posebnosti posameznega področja, podrobneje določajo tudi področni zakoni.
- (3) Če raba slovenščine za posamezno področje ni predpisana s področnim zakonom, se neposredno uporabljajo določbe tega zakona.
- (4) Ta zakon ne velja za jezik verskih obredov in opravil in, razen izjem v tem zakonu, za jezik umetnostnih besedil.

4. člen

(jezikovna politika)

Republika Slovenija zagotavlja status slovenščine z dejavno jezikovno politiko, ki vključuje skrb za zagotovitev pravnih podlag njegove rabe, za stalno znanstvenoraziskovalno spremljanje jezikovnega življenja in za širjenje jezikovne zmožnosti ter skrb za razvoj in kulturo jezika.

11. člen

(slovenščina na spletnih straneh)

Upravitelji koncesijskih omrežij in omrežij, subvencioniranih iz javnih sredstev, svojim slovenskim uporabnikom ne smejo dopuščati predstavljanja in oglaševanja na spletnih straneh samo v tujih jezikih.

20. člen

(javna obvestila in navodila)

- (1) Javni opozorilni napisi, pisna ali govorna navodila, informacije in razglasi v Republiki Sloveniji so v slovenščini, kjer je to potrebno ali običajno, pa tudi v drugih jezikih.
- (2) V elektronskih komunikacijskih in kontrolnih napravah mora biti omogočena izbira slovenščine in upoštevan slovenski črkopis.
- (3) Bančni avtomati, igralni avtomati, parkirne ure in druge naprave, ki so namenjene javni uporabi in oddajajo sporočila v digitalni tehniki, morajo biti programirani tako, da po vsakokratni izbiri in uporabi tujega jezika samodejno vračajo na prvo mesto slovenščino.

29. člen

(pristojnosti inšpekcij)

Inšpekcijski nadzor nad izvajanjem tega zakona opravljajo:

1. Inšpektorat Republike Slovenije za kulturo in medije nad izvajanjem 5. člena, 6. člena, drugega odstavka 7. člena, 9. člena, 10. člena (glede poimenovanja poklicev in političnih funkcij), 11. člena, prvega odstavka 14. člena (če stranka ni potrošnik), prvega odstavka 16. člena, 20., 21. in 22. člena, prvega odstavka 23. člena (glede predstavitev dejavnosti in drugih oblik obveščanja javnosti), drugega odstavka 23. člena (glede spletnega predstavljanja), tretjega odstavka 23. člena ter 24. in 25. člena;
2. Tržni inšpektorat Republike Slovenije nad izvajanjem prvega odstavka 14. člena (če je stranka potrošnik), prvega in tretjega odstavka 15. člena, drugega odstavka 17. člena, 18. člena in prvega odstavka 23. člena (glede oglaševanja izdelkov in storitev);

3. Inšpektorat Republike Slovenije za šolstvo in šport in ministrstvo, pristojno za visoko šolstvo, nad izvajanjem 10. člena (glede poimenovanja strokovnih in znanstvenih naslovov) in 12. člena;
4. Inšpektorat Republike Slovenije za delo nad izvajanjem drugega odstavka 14. člena ter drugega in tretjega odstavka 16. člena;
5. Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob živilih in ob fitofarmaceutskih sredstvih);
6. Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob humanih zdravilih);
7. Veterinarska uprava Republike Slovenije nad izvajanjem drugega in tretjega odstavka 15. člena (glede besedil ob veterinarskih zdravilih).

31. člen

(posebni inšpekcijski ukrepi)

- (1) Če pristojna inšpekcija ugotovi, da izdelki niso označeni v skladu s 15. členom tega zakona, lahko z odredbo ustavi distribucijo in prodajo teh izdelkov, dokler jih izdelovalec ali distributer oziroma prodajalec ne opremi z ustreznim besedilnim gradivom.
- (2) Če pravna oseba zasebnega prava ali fizična oseba, ki opravlja registrirano dejavnost na zahtevo pristojne inšpekcije ne odstrani svojega javnega napisa ali drugega javnosti dostopnega besedila, ki ni skladno z določbami tega zakona, lahko tako odstranitev po inšpektorjevem naročilu takoj opravi ustrezna javna služba, stroški odstranitve pa bremenijo kršitelja.
- (3) Pritožba zoper odločitev inšpektorja ali inšpektorice iz prvega in drugega odstavka tega člena ne zadrži njihove izvršitve.

32. člen

(globe)

- (1) Z globo od 3000 do 40.000 evrov se kaznuje za prekršek pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost:
 - a) če upravitelj koncesijskega omrežja ali omrežja subvencioniranega iz javnih sredstev, slovenskim uporabnikom dopušča predstavljanje in oglaševanje na spletnih straneh samo v tujih jezikih (11. člen tega zakona);
 - b) če pri izvajanju svoje registrirane dejavnosti na območju Republike Slovenije ne posluje s slovenskimi strankami v slovenščini (prvi odstavek 14. člena tega zakona);
 - c) če ne ravna v skladu z določbo drugega odstavka 14. člena tega zakona;
 - č) če pri notranjem poslovanju fizičnih in pravnih oseb ne zagotavlja predpisane rabe slovenščine v skladu s 16. členom tega zakona;
 - d) če tujejezičnega prevoda firme ne uporablja na območju Republike Slovenije samo skupaj z imenom oziroma firmo v slovenščini (drugi odstavek 17. člena tega zakona) ali če svoj obrat, prodajalno, lokal ali drug poslovni prostor poimenuje v nasprotju z določbo 18. člena tega zakona;
 - e) če pri javnih obvestilih in navodilih ne upošteva slovenščine v skladu z določbami 20. člena tega zakona;
 - f) če ravna v nasprotju z 22. členom tega zakona;
 - g) če ravna v nasprotju s 23. členom tega zakona;
 - h) če poimenuje, napoveduje, predstavlja javno prireditve v nasprotju z določbami 24. člena tega zakona;
 - i) če ne zagotovi predpisane rabe slovenščine na mednarodni javni prireditvi, financirani iz javnih sredstev, ali ne poskrbi za rabo slovenščine v naslovu zbornika, uvodni besedi oziroma povzetkih tujejezičnih prispevkov v skladu s prvim in drugim odstavkom 25. člena tega zakona.
- (2) Z globo od 1.200 do 4.000 evrov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje odgovorna oseba pravne osebe ali samostojnega podjetnika posameznika.

**V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM
POSTOPKU**

/

VI. PRILOGA

- MSP-test